

Vaqif YUSİFLİ,
filologiya elmləri doktoru

"Bu dünya ağ varaq imiş Yazıldıqca söz yeri var" - bu misralar Vaqif Aslanındır. Müasir poeziyamızda onun da özünəməxsus fərdi üslubu, deyim tərzı var və Şəkıde yaşamasına baxmayaraq şeırləri ilə yaşadığı regionun sərhədlərını aşabılıb. "Bu dünyanın ağ vərəqinə" o da öz şair adını həkk etmək istəyir.

Vaqif Aslanın şeırlərının özünəməxsus "xəritəsi" var. Bu xəritə müxtəlif rənglərlə işarələnmiş hissləri, duyğuları əhatə edir. Hər şeydən yazır Vaqif Aslan, şair üçün mövzu məhdudluğu olmamalıdır, deyə düşü- nür. Bir daş üstündəki qədim yazı, bir qılınc

ƏDƏBİ HƏYAT

bəblərə görə elm aləmindən, ədəbi proses- dən ayrı düşmüşdü. Sonra birdən gəldi, san- ki Kiş çayı kimi yerinə-yatağına sığmadı. Amma qəzavü-qədənənmı, taleyin amansız oyunundanmı yox oldu, getdi. Kiş çayının qarşısı alındığı kimi Aydın da susdu.

Vaqif Aslanın Aydınə həsr etdiyi bu poe- ma haqqında böyük tənqidçimiz Yaşar Qa- rayev, şair İsa İsmayılzadə mətbuatda xoş sözlər söylədilər. Amma açığını etiraf etmək lazımdır ki, Vaqif Aslan bir şair kimi sırf şeir kitabları ilə tanındı. Çünki "Aydın" poeması Yaşar Qarayevin təbirincə desək, nə qədər "təsirli bədii lövhələrə" qələmə alınsa da, sənədli-publisistik bir əsər idi. Publisistika- nın lirikanı üstələdiyi məqamlar üstünlük təşkil edəndə bədiiilik meyarına da xələl gə- tirir.

Qarşıdakı illərdə isə Vaqif Aslanın bir- birini yarışa çağırən və onun əsl şairlik po- tensialını üzə çıxaran şeirləri ilə qarşılaşdıq. Uşaqlıq və gənclik illərinin sevgi dolu anla- rı, təbiətin koloritli, bədii təsvir vasitələri ilə cıllanmış gözəl mənzərələri, həyatın se-

pas atıb, qında korşalıb". Odu ki, şeirin son bəndində qında pas atan qılıncın bir gün şımşək kimi parlamasına ümid doğur:

**Matəm paltarındır bu gün, soyun, çıx!
Sinəmin qanıyla silim pasını.
Göynəyən əlimlə bir zərbə çalım,
Doğra, tök Vətənin qəm libasını!**

Ümumiyyətlə, Vaqif Aslanın şeir və poe- malarında tarixi olaylara tez-tez müraciət olunur. Amma tarix-tarixi hadisələr-tarixi şəxsiyyətlər onun şeir və poemalarında bir məqsədə xidmət edir, o da tarix və müasir- lik bağlılığını, keçmiş və bu gün arasında milli-mənəvi körpünü nəzərə çarpdırmaqdır. Onun "Ruhlarla söhbət" adlı böyük həcmli bir poeması var. Poemada türkün qədim və müasir tarixi vərəqlənir, tariximizin həm acı, həm də şanlı səhifələri üzərində düşüncələr təqdim edilir. Poemada bu gün bizim üçün maraqlı olan nədir? sualını versək, bu sua- lın yalnız bir cavabı olar: müasirliyin, çağ- daşlığın problemləri tarixi təcrübənin işığın-

**Şivən deyil-
göz dağıdı, lal fəryadlı
göynəkdi bu.**

Vaqif Aslan şeirlərində hərdən özünün də portretini yaratmağa can atır və ironik tərzdə olsa da, özünün timsalında çox həm- karlarının taleyini, ömür yolunu ümumiləşdi- rir.

**Üstünə xətt düşüb qaralanıbsa,
Soyuq baxışlardan yarananıbsa,
Sınıb, oşalanıb, paralanıbsa,
Nəyinə gərəkdir bu Vaqif Aslan?**

**Qanadı qırılan quş kimidirsə,
Bahar da gözündə qış kimidirsə,
Yanaqda quruyan yaş kimidirsə,
Bir ayrı ünvana tuş kimidirsə,
Nəyinə gərəkdir bu Vaqif Aslan?**

Vaqif Aslanın çoxlu sevgi şeirləri var və deyim ki, bu şeirlərdəki hisslər, duyğular ya- şarılan hisslər, duyğulardır. Yalan ha deyil.

VAQİF ASLAN, NƏ İSTƏRSƏN?

qəbzəsi, gecənin qaranlığı, səhərin dan ye- ri, bir qom bənövşə, solğun payız yarpağı, bir dost itkisi, şirin bir yuxu, çörək ətri, ana laylası, torpaq qoxusu Hələ Vətən tarixi- nin şanlı və qanlı səhifələri, Babək, Nizami, Nəsimi, Füzuli, Cavad xan, Üzeyir, 20 yan- var şəhidləri, Aydın Məmmədov-vətən aşiq- ləri. Leyli, Məcnun, Əsli, Kərəm, bulaq ba- şında səhəngi çiynində bir gözəl - sevda aşiqləri. Mərd adamların təbəssüm dolu ba- xışları, ilqarına sədaqətli insanlar, yaşmaqlı, həyalı gəlinlər, müdrik ağsaqqallarla ağzı dualı nənələr. Və bir də Şəki Xan sarayı ki- mi qədimlər, ulular, Dədə Qorqud dünyası. Və bir də sırf Şəki əhlinə məxsus yumor. Bu- na əks olan qütblər-xəyanətlər, ikiüzlülük, ri- yakarlıq, yaltaqlıq, yalançı dil bazarçıları.

Vaqif Aslan hələ Xarici Dillər İnstitutun- da tələbə olanda şair Allahverdi Tağızadə onun şeirlərini başçılıq elədiyi ədəbiyyat dərənəyində dinləmiş, bu şeirlər haqqında "Bilik" qəzetində yazmışdı ki: "Vaqifin şeir- ləri hərarətlidir. Bu şeirlərdə bəzən hisslər pərişanlığı, bəzən dəlisov bir məhəbbət, bə- zən də ürək dolusu bir bədii siqlət duyul- maqdadır".

Ancaq ilk kitabı çapdan çıxanda qırx üç yaşı vardı. Nədən gec gəldi ədəbiyyata? Hərçənd ədəbiyyata gəlişi ilk kitabla təyin edirlər, halbuki, Vaqif Aslanın 2009-cu ildə çap olunan "Seçilmiş əsərləri"nin birinci cil- dində onun 70-ci illərdə yazdığı şeirləri də öz əksini tapır.

Vaqif Aslanın 1993-cü ildə çap olunan ilk kitabının adı "Aydın" idi. Sənədli, sırf publi- sistik səciyyəli bu əsər - poema (əslində, mənzum xronika) unudulmaz dilçi-tənqidçi, böyük Azərbaycan ziyalı, həyatının sonu faciəli qəza ilə bitən millət vəkili Aydın Məmmədova həsr olunmuşdu. Aydın Məmmədovu mən də yaxşı tanıyırdım, tənqidçilik fəaliyyətimiz eyni illərdə başlamışdı və açı- ğını deyim ki, onun dərin zəkası, heyrətamiz istedadının pərəstişkarlarından biri də mən idim. Onun Milli Məclisdəki çıxışları, iqtidar və müxalifət arasında barışdırıcılıq missiya- sı yaratmaq söyi hamısını xatırlaya bilə- rik. Aydın Məmmədov Şəkinin Kiş kəndin- dən idi, məzarı da ordadır. Hərdən Kiş çayı- nın aşıb-daşmasından, bağları, tarlaları, yolları sellərə qər q etməsindən xəbər gəlir və onda Aydını xatırlayıram. O, müəyyən sə-

vincli-kədərli səhnələri, tarixi keçmişimizə müraciət bircə-bircə şeirlərinin mövzusuna çevrildi. Zahirən poetik ləfzində, yəni danı- şıq, nitq ədasında heç bir qeyri-adilik nəzə- rə çarpmırdı, ona doğma olan hecanın "sa- hillərində" aram-aram gəzişirdi, sərbəstdə də gücünü sınayırdı. Amma şeirlərinin ək- səriyyətinə aydın bir xətt nəzərə çarpırdı, bu da fikrin şeirdə misra-misra, bənd-bənd, pillə-pillə irəliləyişi idi. Bütün şeir həmin fik- rin bədii təcəssümünə xidmət edirdi. Sonda müəyyən bir obraz yaranırdı. Məsələn, "Qı- lınc" şeiri.

**Sən ulu babamın yadigarısan,
Səbrin illər yorub, əsrlər yorub.
Nənəmin şəhırlı nağıllarısan,
Adın cinlər qovub, tilsimlər qırıb.**

**Bir namərd əlini qoydu döşünə,
Min namərd düşməne əydi başını.
Sıxıldı babamın dişi dişinə,
Saxlaya bilmədi o, göz yaşını.**

**Sənə iki damla göz yaşı düşdü,
Düz iki yerindən oyuldun, qılınc.
İki qatlananlar qabağa keçdi,
Sən də öz qınına qovuldun, qılınc.**

Şeirdə qüvvət və igidlik rəmzi olan qılın- cın taleyindən (zəfəri və süqutu) söz açılır. Qabilin məşhur "Səhv düşəndə yerimiz" şeirindəki misra yada düşür: "Qılınc qında

da dərk olunur, tarixi yaddaş itməməlidir, ta- rix təkə olmuş, bitmiş hadisələrin qaynağı deyil, həm də bu gün və gələcək üçün ibrət dərsləridir.

**Gecə-gündüz qaçırıq.
Yurd qaçır, biz qaçırıq.
Yenə də çatamırıq.
Getdi gedən yerimiz.
Ölüb-itən yerimiz.
İtib-bitən yerimiz.
Göydən asılı qaldıq.
Qəbri qazılı qaldıq
Haray, Vətən yerimiz.**

Bu şeir 90-cı illərin şeiridir. Böyük itkilə- rdən, Vətən yaralarından danışır. Dövrün də- yişən ab-havası, cəmiyyətdə baş verən xa- os və hərc-mərclik, insanların içində baş ve- rən mənəvi dəyişmələr onun bir çox şeirlə- rində öz əksini tapır. Mühitdə baş verən an- ti-milli proseslər onun "Kişilər" şeirində ba- rız nəzərə çarpır. Keçmişin kişiləri ilə bugu- nun kişiləri arasında az qala zəmin-asıman bir fər qın yaranması gözəndən qaçmır. "Köhnə kişilər" düzlük, haqq, ədalət meyarı idilər. Bəs indi?

**Getdi özünüzlə zorunuz sizin,
Dolar gözümüze qorunuz sizin.
Çatdam-çatdam olsun görünüz sizin,
Daşımız qalmaqda daşımız üstə,
Ay yurdu-yuvası talan kişilər!
Olunca dünyada olmasa, yeymiş,
Qalınca dünyada qalmasa yeymiş.
Sizin yerinizdə qalan kişilər!
İndiki kişilər-yalan kişilər!**

Vaqif Aslanın ən yaxşı şeirlərindən biri "Şəhid köynəyi"dir. Doxsanıncı illərdə cə- miyyətdəki mənəvi aşınmalar, məmləkətdə hər şeyin az qala möhtəkir psixologiyasına tabe olması, bazar hakimiyyəti hamımızda hiddət doğururdu. Budur, müəllifin qəhrə- manı bir bazar mənzərəsini seyr edir. Burda hər şey satılmaqdadır. Bircə şəhid köynəyi qalıb.

**Kəfən deyil-
Qandan baha, candan baha
köynəkdi bu!**

Amma təbii ki, bu günün sevgi şeirini yaz- maq bəlkə də azadlıq haqqında, təbiətin gö- zəllikləri haqqında, hətta ana haqqında yaz- maqdan çox çətindir. Ölçü, meyar o deyil ki, gərə k Füzuli kimi yazasan, Ələsgər kimi ya- zasan, bizim XX əsr şairlərindən Əli Kərim kimi, Bəxtiyar Vahabzadə kimi, Nüsrət Kə- səmənlı kimi yazasan. Yox, hər şairin öz sevgi dünyası var. Bu baxımdan Vaqif Asla- nın o çoxlu sevgi şeirləri içərisində yaxşı nü- munələr az deyil. Onlardan yalnız birini mi- sal gətirəcəyəm və mənim fikrimcə, bu şeir Vaqif Aslanın ən gözəl sevgi şeiridir. Şeirdə parlaq, necə deyərələr, "göz qamaşdırən" ob- razlı ifadələr, orijinal metaforalar, təşbehlər yoxdur, amma bu şeir o qədər səmimidir ki

**Günəşim, dözmədim istinə bəzən,
Amma səni gəzdim üşüyən kimi.
Gördüm duman gəlir üstünə bəzən,
Qalxana çevirdim məhəbbətim.**

**Ayım, mənim Ayım, doğan kimi sən
Salavat çevirdim səni görüncə.
Ay mənim ulduzum, xoşbəxtəm ki, mən
Göy ulduz görməyib sənintək incə.**

**Bu yaz səninkidir, çiçəyim, gülüm,
Keçir mən dəlini yaz köynəyindən.
Ölüm, ayağının altında ölüm,
Qurtarım biryolluq can göynəyindən.**

**Ay mənim alnımın yazısı, dinlə,
Tanrı qələmiylə nəqş edib səni.
Hansı dünya olsa, xoşdur səninlə,
Hara istəyirsən, al, apar məni.**

Vaqif Aslan haqqında bu yazıda mən onu tənqid də edə bilərdim. Yazardım ki, ithaf şeirlərinin içərisində yararsızları var. Yazardım ki, bəzi şeirlərində adi da- nışıq tonuna enməsin. Yazmadım, sadəcə dedim. Amma demədim ki, Vaqif Aslanın şeir dili safdı, təmizdi. Hətta mənə zəif gö- rünən şeirlərində ədəbi dilin qanunları pozulmur, folklordan, xalq dilindən gələn ifadələr də şeirlərinə bir şirinlik gətirir. Yazmadım, sadəcə dedim. Vəssalam, şüt- tamam!